

Stručná rekapitulace vývoje problému okolo malby základní desky astrolábu.

Úvodem pro přehlednost obrázků astrolábu, kde je bílou barvou vyznačena plocha, o kterou se vedou spory.

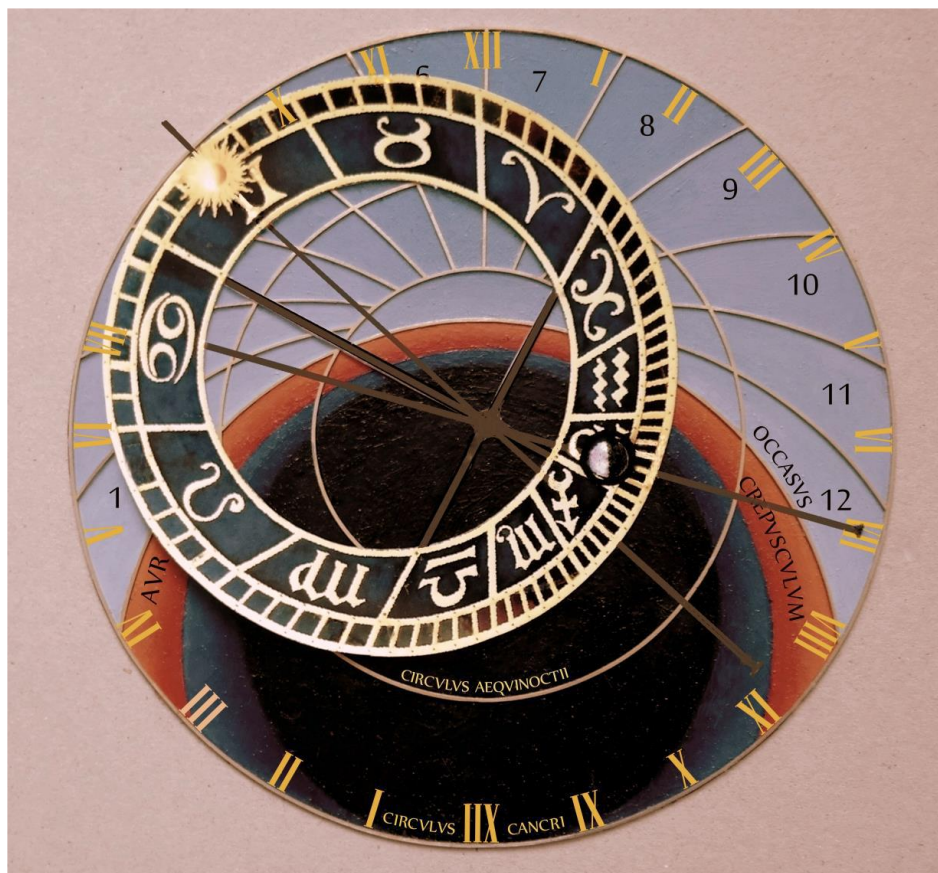
První závazné stanovisko Magistrátu hl. m. Prahy, odboru památkové péče ze dne 29. 6. 2016 obsahovalo rozhodnutí o návratu podoby omalby pod obzorem do stavu před výmalbou astronomické noci. Vzhledem k tehdejšímu stavu poznání, podle kterého se vyznačení astronomické noci objevilo na astrolábu v roce 1936, obsahuje i tento letopočet:

- obnova astrolábu dle barevnosti doložené před rokem 1923,

Teprve později bylo zjištěno, že k tomu došlo již v roce 1911. Toto rozhodnutí Magistrátu hl. m. Prahy, odboru památkové péče, vycházelo z odborného vyjádření NPÚ ze dne 29. 4. 2016:

Navržena je i rekonstrukce původní malby, plochy noci a okolí obzoru dle původního způsobu

Následovalo vypracování mnoha studií a probíhaly diskuse o podobách astrolábu od středověku po současnost. Počátkem roku 2018 byl vypracován konečný návrh:

Po kritice tzv. odbornou veřejností a po mnoha následných jednáních byl vypracován návrh kompromisní, odsouhlasený zástupci NPÚ, architektem, astronomem a restaurátorem na kontrolním dnu č. 58. dne 1. června 2018 (červený text):

Zápis z kontrolního dne č. 58

Stavba: Rekonstrukce věže Staroměstské radnice

Datum: 1.6.2018

Přítomni: viz. prezenční listina

15.2

Investora a zástupce NPÚ oslovil zástupce odborné veřejnosti s nesouhlasem podoby astrolábu dle navrženého restaurátorského záměru - bude řešeno po dokončení záměru akad. Sochařem Petrem Skálou - 16.2.2018 proběhlo jednání s odbornou veřejností viz. samostatný zápis - Ing. arch. Malinský vypracuje nový návrh řešení astrolábu - bude proveden průzkum stávající desky - průzkum proveden, deska je novodobá - zpráva z průzkumu postoupena objednateli a zástupcům památkové péče (MHMP-OPP, NPÚ) - Ing. arch. Malinský předložil návrh nové podoby astrolábu - objednatel souhlasí s tímto provedením (viz. příloha) - NPÚ nesouhlasí, bude zpracován nový návrh, včetně barevnosti - arch. Malinský vypracoval nový návrh, který bude postoupen na MHMP-OPP s žádostí o závazné stanovisko - Návrh bude doplněn o úpravu přechodů oblohy, na které se shodly všechny dotčené strany. Zhotovitel zahájil odstraňování stávající povrchové úpravy astrolábu - **Byla odsouhlasena konečná podoba astrolábu (viz. příloha)**

Příloha k zápisu z kontrolního dne č. 58 ze dne 1. 6. 2018.

Ze předpovědi astr. lunice astronomického
mosi souhlasí se NPL Gur dne 1.6.2018
Sly Fx

Sechlasim 1.6.2018
Galina Sechlasim 1.6.2018
J. Mok

Na podkladě tohoto kompromisního návrhu bylo vypracováno nové odborné vyjádření NPÚ ze dne 2. července 2018:

Vyhodnocení žádosti:

Národní památkový ústav, generální ředitelství, po prostudování předložených podkladů, znalosti situace a po posouzení všech nám známých skutečností považuje předložený záměr za přijatelný při stanovení následujících podmínek:

1. V průběhu restaurátorských prací bude vlastník památky svolávat podle potřeby kontrolní dny s přizváním restaurátora, investora, pověřených zástupců NPÚ GnŘ a MHMP.
2. Hranice a rozvržení v současnosti existujících křivek (tzn. horizontu a tzv. astronomické tmy) budou v rámci desky zachovány.
3. Křivka tzv. nautického soumraku (a svítání), která je umístěna mezi křivkou horizontu a tzv. astronomické tmy, nebude ostrá, ale bude v barevném valéru rozostřená.
4. Celá křivka tzv. astronomické tmy bude ostře vymezena černou barvou.
5. Ukončení prací proběhne v rámci komisionálního předávacího řízení za přítomnosti restaurátora, investora, zástupce NPÚ GnŘ a zástupce MHMP.
6. Po ukončení restaurátorských prací bude v rámci předávacího řízení zástupci NPÚ GnŘ v Praze odevzdán jeden exemplář originálu závěrečné zprávy, a to minimálně v rozsahu a struktuře předepsané vyhláškou č. 66/1988 Sb.

Zdůvodnění:

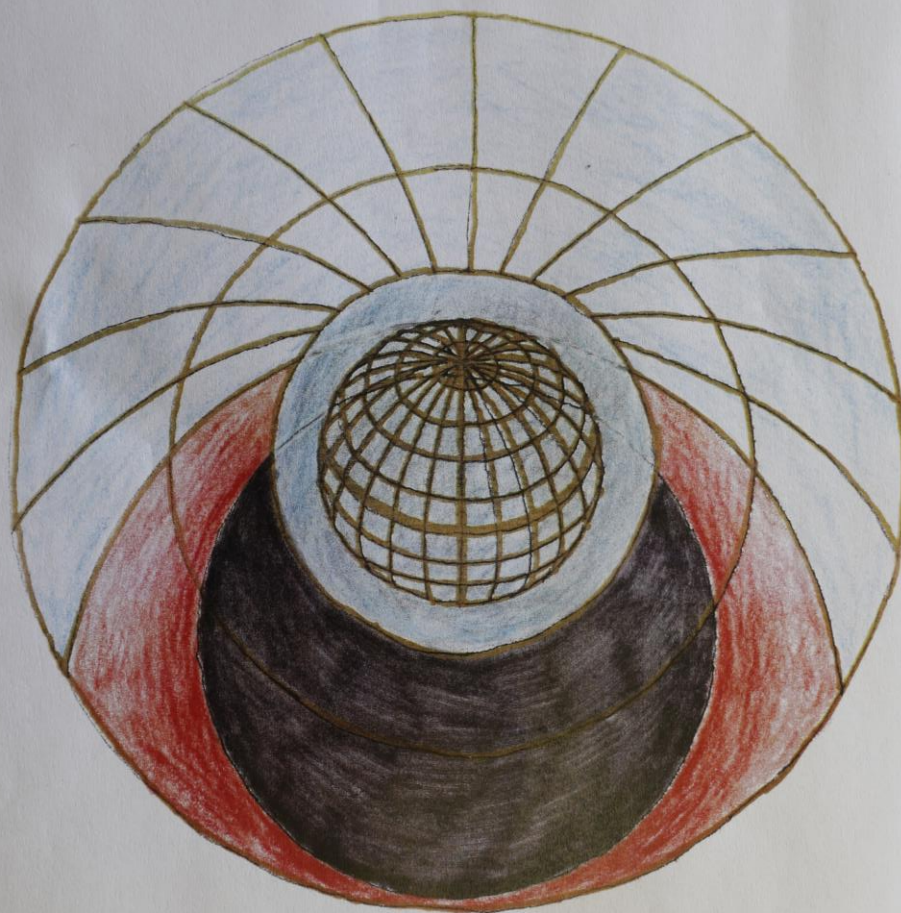
Ad. 1. Svolání kontrolní dnů všech na akci zúčastněných je osvědčeným způsobem průběžné kontroly akce s možností konzultovat její průběh i postup.

Ad. 2 až 4. Stávající nejen barevné řešení, ale především křivkové astronomické rozvržení astrolábu má již hodnotu ustálené podoby a reprezentuje zcela jedinečnou astronomickou památku, jejíž zachování shodné výpovědi a funkce je nutností. Naproti tomu nově přidanou křivku tzv. nautického soumraku – jak vyplývá z vyjádření různých odborníků na astronomii – je nutné pojednat ve valéru, který vyjádří méně ostré hranice.

Ad. 5. a 6. Komisionální převzetí prací je příležitostí, kdy zúčastnění, tedy i zástupci památkové péče, mohou uplatnit připomínky k provedené práci. Zpracování restaurátorské zprávy a její uložení v NPÚ je nezbytné pro kontrolu úspěšnosti zásahů v průběhu času i pro budoucí péči o příslušnou část památky.

Pro pokračující spory byl vypracován nový návrh, již bez účasti restaurátora a astronoma pověřeného odborným dohledem nad pražským orlojem. Spory se týkaly především schválené hranice červánků, odpovídající almukantarátu cca 9° (rozhraní mezi červenou a modrou) a způsobu provedení této hranice.

Návrh, provedený již bez účasti restaurátora a astronoma a předložený dne 2. srpna 2018:

VARIANTA (D)
SVĚTLÉ MODRO JEDÉ NEUTRÁLNÍ
PO ZADÍ ŽE MĚKOUCE

ARPEMA S.R.O.
NA ŽEDNÍKOVÉ 167/2
CZ 182 00 - PRAHA 8
DIČ: CZ27204618

Handwritten signature 2/8/2018

Tento návrh byl pak proveden na desce astrolábu včetně rozměru temné noci. Po osazení všech zlatených prvků na desku astrolábu ale musel být rozměr černé noci ještě opraven do posledního stavu před restaurováním:

Tato podoba ostře ohraničené temné noci (tzv. noci astronomické) a oblasti soumraku provedené od světlé po tmavou červenou je zde doposud.

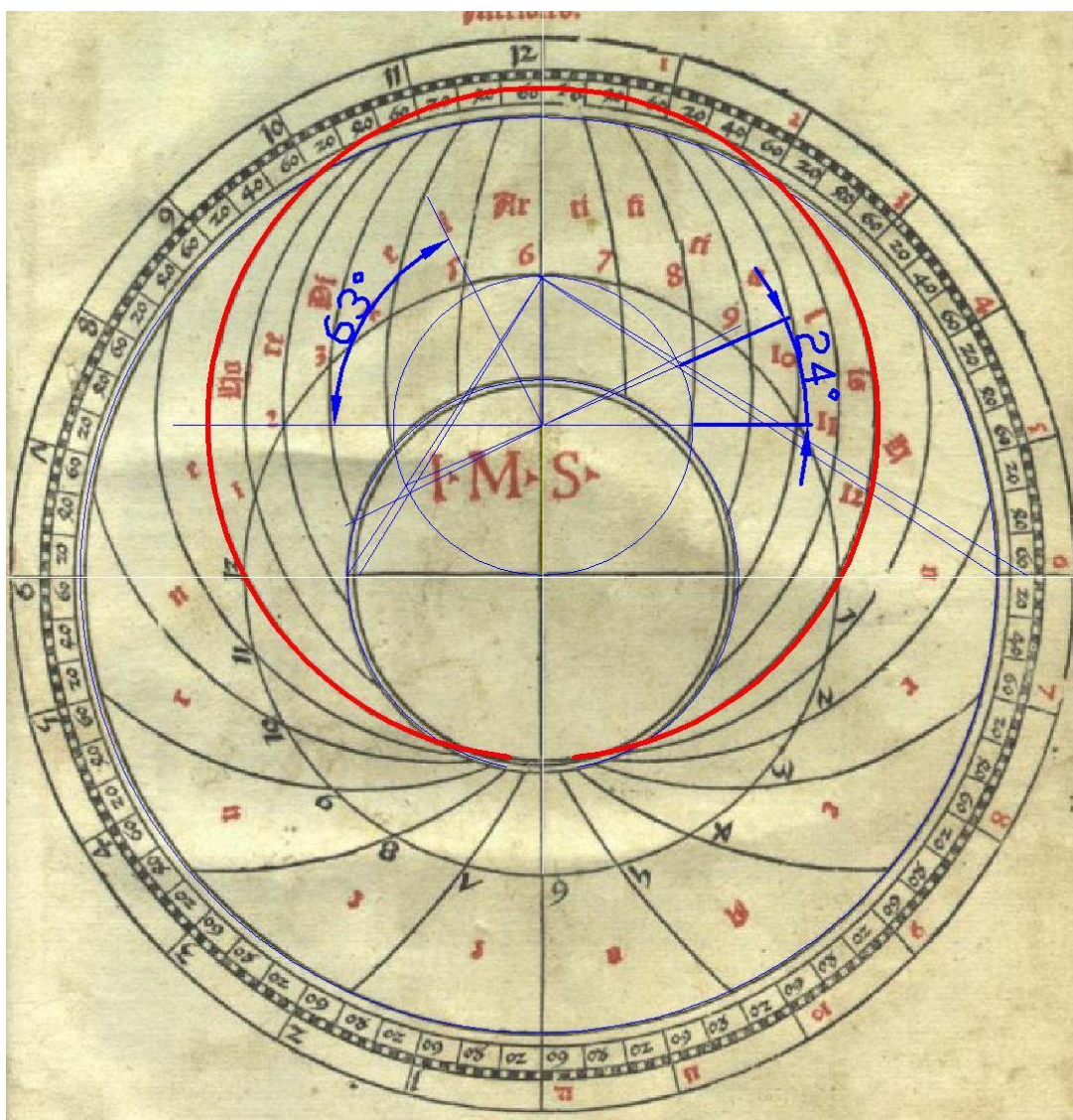
Současná podoba omalby astrolábu je z mnoha důvodů špatná a nemůže takto zůstat. Je to výsledek především značné časové tísně, pro kterou nebylo možné diskuse, které nevedly k výsledku, dále protahovat. Nyní probíhá další fáze jednání, založená na diskusi s historiky, památkáři a astronomy, která by měla vést k nalezení správného způsobu omalby desky astrolábu.

Základní otázky jsou tři.

1. existence průběžného obzoru
2. velikost kružnice temné noci
3. existence zeměkoule

V námitkách oponentů, kteří nechtějí připustit žádnou změnu, se vyskytuje řada omylů.

Ad. 1. : Průběžný obzor je znakem všech astrolábů, jak středověkých, tak renesančních nebo astrolábů stavěných jako astronomické měřicí přístroje. Námitka, že tomu tak není, doložená kresbou desky profesora astronomie Johanna Stoefflera z Tuebingen z roku 1518 s konstatováním, že střed jeho astrolábu z roku 1518 není přetažen obzorníkem, je mylná. Avšak i kdyby tomu tak bylo, jeden nebo dva příklady opačné nemohou existenci průběžného obzoru na naprosté většině astrolábů popřít.

Kresba desky astrolábu Johannese Stöfflera z roku 1518, která je konstruována pro zeměpisnou šířku cca 63° . Obzor (na překrývající kontrolní konstrukci vyznačen červeně) probíhá i zde průběžně, ale téměř se dotýká obratníku Raka, protože stanoviště, pro které byla deska astrolábu konstruována, je blízko polárního kruhu (na polárním kruhu se ve stereografické projekci kružnice obzoru dotýká obou obratníků).

Pozn.: Konstrukce je opačná než jakou používali při stavbě astrolábů středověkých veřejných orlojů.

Ad 2.: Oponenty napadané vyznačení tzv. nautické noci je neoprávněné, nikdo na žádném z návrhů nautickou noci nevyznačoval. Nautická noc a nautický soumrak má význam pouze na kývajících se lodích, na pevnině nemá smysl. Nautický soumrak označuje dobu, kdy je ještě po setmění vidět obzor (a tedy horizontála) a jsou již dobře viditelné hvězdy, takže je možné používat přístroje určující polohu lodí podle hvězd (za hranici počátku nautické noci je podle zvyklosti považován almukantarát 12°).

Existence průběžného obzoru, velikost kružnice temné noci a existence obrazu zeměkoule jsou otázky, na které je možné odpovědět, pokud je podložíme skutečnými argumenty a posoudíme především z historického a tedy památkového hlediska.

Petr Skála
2. května 2019